

מרדכי מלכא
רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ס
הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*ירישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין
The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המלך

פרשת בראשית

אור

תפקיד האדם לעשות את עצמו:

בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וַיְרִדוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ: (כו) וַיְבָרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

שאלת השאלות:

שואלים חז"ל מה השתנה בריאת האדם מכל הבריאה שבכל הבריאה נאמר ויאמר אלוקים יהיה וכו' בלשון יחיד וכאן בבריאת האדם נאמר בלשון רבים נעשה אדם?

תירוץ המדרש:

ופרש"י על בראשית פרק א פסוק כו וז"ל נעשה אדם אע"פ שלא סייעוהו ביצירתו ויש מקום למינים לרדות לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן, ואם כתב אעשה אדם לא למדנו שהיה מדבר עם בית דינו אלא עם עצמו. ותשובתו כתובה בצדו ויברא את האדם ולא כתיב ויברא: בצלמנו בדפוס שלנו: כדמותינו להבין ולהשכיל: וירדו בדגת הים יש בלשון הזה לשון ריזי ולשון ירידה זכה רודה בחיות ובהמות לא זכה נעשה ירוד לפניהם והחיה מושלת בו עכ"ל: **וכ"כ בבראשית רבה פרשה ח.**

סתירה במאמרי חז"ל:

אולם זו דרך בביאור כונת התורה ונלע"ד אפשר לבאר בדרך נוספת בהקדם שאלה נוספת שהנה התורה כותבת בגמר הבריאה בבראשית פרק א פסוק לא וַיְבָרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהָיָה טוֹב מֵאֲדָ וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי יוֹם הַשְּׁשִׁי, הרי שהקב"ה מעיד שכל הבריאה מושלמת ולא חסר דבר, ובאמת כבר אמר דוד המלך מבשרי אחזה אלוה, והיינו כאשר האדם יתבונן בפלאי הבריאה ישתומם מהחכמה הגדולה שיש בגוף האדם, ולזה אנו מברכים אשר יצר את האדם בחכמה וכו' כאשר אנו רואים שכל המדע חוקר על כל אבר ואבר בגוף האדם ללמוד את מחלותיו ותרופותיו ועל כל אבר ואבר יש מחלקה נפרדת ועדיין רחוקים מלהגיע לחקר הבריאה.

מעשה שהיה:

ומסופר על מרן הרב ש"ך זצ"ל שפעם אחד ממקורביו לקה בליבו והוצרך לעבור ניתוח והלך הרב ש"ך לבקרו ובהגיעו לבית חולים התקבל ע"י סגל הרופאים ובראשם הפרופסור, שאלו הרב ש"ך כמה שנים עוסק במחלות הלב, והשיב שעשרות שנים לומד את כל המחקרים שיש על הלב, אי"כ שאלו הרב יש לי שאלה אם כעת היה ניתן לך לברא לב של אדם האם לדעתך יש מקום לשנות לשדרג או לשכלל אותו יותר אחרי כל המחקר והמדע? היה המום מהשאלה ולאחר מחשבה השיב ואמר לדעתו לא יכול להיות יותר טוב מהלב של האדם כמו שהוא, לב בגודל אגרופו של האדם עובד מהרגע שהאדם נולד ועד לפטירתו ללא הפסקה כי כל הפסקה זה התקף לב ובכל זאת מחזיק מעמד אין מנוע כזה בעולם.

שאלות:

א) והקשו המפרשים כיצד אמר שלמה המלך קהלת פ"א (א) דְבַר־י קִהְלֶת בְּרִדְוֹד מְלֶךְ בִּירוּשָׁלַם : (ב) הִבֵּל הִבְלִים אָמַר קִהְלֶת הִבֵּל הִבְלִים הִבֵּל הִבֵּל : **ופרש"י ומבואר בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) קהלת פרק א סימן ב** והזכיר בפסוק זה שבעה הבלים, הבל הבלים הרי שלשה, הבל הבלים הרי ששה, הכל הבל הרי שבעה, כנגד שבעת ימי השבוע וכנגד מעשה בראשית שנבראו בהם והם עתידים כולם להיכלות, שנאמר (ישעיה נא, ו) כי שמים כעשן נמלחו והארץ ככגד תבלה. הרי דבריו הן נגד מה שהקב"ה אומר שהכל טוב מאוד? **ב** **ויש לשאל כיצד מבואר הפוך במסכת עירובין דף יג ע"ב** תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו. ואמרי לה ימשמש במעשיו. הרי שחז"ל כביכול חולקים על דבריו של הקב"ה ואומרים היפך שיש חיסרון בבריאת האדם הכיצד אתמהא? **ג** **זאת ועוד כתב הט"ז או"ח סימן מו ס"ק ד** וז"ל שלא עשני גוי. רבים מקשים למה תקנו ברכה זו דרך שלילית ולא דרך חיוב דהיינו שעשני ישראל? וכן בברכת שלא עשני אשה יותר ראוי לומר שעשני איש? ומתראים לפי שנמנו וגמרו ב"ש ובי"ה טוב לאדם שלא נברא ע"כ לא תקנו לברך על העשיה שנעשה האדם דטוב לנו שלא נעשה, אלא לכל הפחות על שלא נעשה עכו"ם, ומו"ח ז"ל פי לפי שאם היה מברך שעשני ישראל היה משמעו בן חורין ולא אשה ולא היה שייך לברך אח"י שלא עשני עבד או אשה עכ"ל, הרי יוצא שכך מברך כל אדם בכל יום שיש ח"י פגם וחסרון בבריאת האדם?

תכלית האדם לעשות את עצמו:

והנלע"ד כונת התורה ללמדנו יסוד גדול מהו התכלית בבריאת האדם, והוא שמצד אחד האדם נברא בשיא השלימות כעדות הקב"ה שגופו מלא חכמה, אך מאידך נאמר אדם עיר פרא יולד, והיינו שהחלק הרוחני שבאדם קרי מידות ודרך ארץ תורה ומצוות אין בו כלום והכל תלוי במעשיו של האדם, ולכן אפילו שמבחינת הגשמיות של הגוף אין יותר מושלם ממעשיו של הקב"ה, אך אם ח"י לא יעבוד האדם על מידותיו ויאמץ לעצמו קיום התורה והמצוות הרי שאותו גוף יכול להיות חורבן לעולם כמו היטלר ימשי"ו, ומאידך כאשר יאמץ לעצמו תורה ומצוות ומעש"ט ומידות ודרך ארץ יכול להיות שותף לבנין העולם ולהיות נזר הבריאה, ובזה יובן היטב שהתורה מתיחסת לשלימות הבריאה ובאמת והנה טוב מאוד, אך בי"ה ובי"ש התיחסו לחלק הרוחני שזה תפקידו ותכליתו אשר מוטל על האדם לרכוש במשך חיו, וכיון שהנסיונות קשים הרי שיש יותר סיכוי לכישלון יותר מהצלחה מפני התאות הגופניות, לכן הגיעו למסקנה לאחר שנתיים ומחצה שיותר טוב אילו לא נברא אך עכשיו שנברא יפשפש או ימשמש במעשיו. **ובזה יובן היטב** שכל זה נרמז בבריאת האדם שנאמר בלשון נעשה שהוא לשון רבים, הכונה

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ס

הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

שהקב"ה פונה לכל אדם ואדם או מצוה לכל אדם בו ביחד נעשה את האדם אני יוצר את הגוף אך אתה תייצר את התוכן הרוחני ורק אז מגיע האדם לתכליתו, ועיי"ז זוכה וירדו בדגת הים ועוף השמים וכו' כיון שהופך להיות נזר הבריאה, וכמ"ש רש"י וירדו יש למילה משמעות כפולה זכה האדם יהיה מלשון רדיה שלטון על הבריאה, ואם לא זכה הוא מלשון ירידה והבריאה והבהמה שולטת עליו כפרש"י.

דרשת חז"ל על חיוב תיקון המידות:

ואכן כתוב בדברים פרשת ראה פרק יג פסוק ה **אחרי יקוק אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ויבקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו**: עוד כתוב בדברים פרשת כי תבוא פרק כח פסוק (ט) **יקימך יקוק לו לעם קדוש פאשר נשבע לך כי תשמר את מצות יקוק אלהיך והלכת בדרכיו: ודרשו חז"ל במסכת סוטה דף יד ע"א** ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב אחרי ה' אלהיכם תלכו, וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, מה הוא מלביש ערומים, **דכתיב ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, אף אתה הלבש ערומים**, הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב וירא אליו ה' באלוני ממרא, אף אתה בקר חולים, הקדוש ברוך הוא ניחם אבלים, דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבלים; הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב: ויקבר אותו בגיא, אף אתה קבור מתים. כתנות עור רב ושמואל, חד אמר דבר הבא מן העור, וחד אמר דבר שהעור נהנה ממנו. דרש ר' שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, תחילתה גמילות חסדים, דכתיב ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, וסופה גמילות חסדים, דכתיב ויקבר אותו בגיא. **וכן מבואר במסכת שבת דף קלג ע"ב** אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום.

וכן כתב הרמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ג אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה, ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע וגו'. ולעני"ד מקור דברי הרמב"ם ממסכת סוטה דף יד ע"א הני"ל. **עוד כתב בספר המצוות לרמב"ם שורש ב** והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו והוא אמרם בו (ב"ק ק א ב"מ ל ב) את הדרך זו גמילות חסדים ילכו זה בקור חולים בה זו קבורת מתים ואת המעשה אלו הדינים אשר יעשו זו לפני משורת הדין. וחשבו כי כל פועל ופועל מאלו הפעולות מצוה בפני עצמה ולא ידעו כי הפעולות האלו כלם והדומים להם נכנסות תחת מצוה אחת (ע"ו ר"ו) מכלל המצוות הכתובות התורה בבאור והוא אמרו יתעלה (קדושים יט) ואהבת לרעך כמוך. **וכן כתב הרמב"ם הלכות דעות פרק א הלכה א** דעות הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם וזו משונה מזו ורחוקה ממנו ביותר, **יש אדם שהוא בעל חמה כועס תמיד, ויש אדם שדעתו מיושבת עליו ואינו כועס כלל ואם יכעס יכעס כעס מעט בכמה שנים, ויש אדם שהוא גבה לב ביותר, ויש שהוא שפל רוח ביותר, ויש שהוא בעל תאוה לא תשבע נפשו מהלוך בתאוה, ויש שהוא בעל לב טהור מאד ולא יתאוה אפילו לדברים מעטים שהגוף צריך להן, ויש בעל נפש רחבה שלא תשבע נפשו מכל ממון העולם, כענין שנאמר אוהב כסף לא ישבע כסף, ויש מקצר נפשו שדיו אפילו דבר מעט שלא יספיק לו ולא ירדוף להשיג כל צרכו, ויש שהוא מסגף עצמו ברעב** וקובץ על ידו ואינו אוכל פרוטה משלו אלא בצער גדול, **ויש שהוא מאבד כל ממונו** בידו לדעתו, ועל דרכים אלו שאר כל הדעות כגון מהולל ואונן וכילי ושוע ואכזרי ורחמן ורך לבב ואמיץ לב וכיוצא בהן. **ובהלכה ד**: הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, וכו'. **ובהלכה ה**: ומי וכו' ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינוניים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו. **ובהלכה ו**: כך למדו בפירוש מצוה זו, מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש, ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכנויין אך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור וחזק וכיוצא בהן, להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחיוב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו. **ובהלכה ז**: וכיצד ירגיל אדם עצמו בדעות אלו עד שיקבעו בו, יעשה וישנה וישלש במעשים שעושה על פי הדעות האמצעיות ויחזור בהם תמיד עד שיהיו מעשיהם קלים עליו ולא יהיה בהם טורח עליו ויקבעו הדעות בנפשו. **הראת לדעת כי חובתו של האדם בעולמו לתקן ולשפר מידותיו ולעשות את עצמו בן אדם, כי האדם עיר פרא יולד, ובלעדי מידות טובות אינו יכול לקנות את חכמת התורה כי דרך ארץ קדמה לתורה.**

מעשה עם הרב מלצר והסבא מסלבודקה:

ת"ח שאין בו דרך ארץ שנבלה טובה הימנו. על חשיבות מידה זו נלמד מהמעשה שאירע עם הגי"ר איסר זלמן מלצר זצ"ל ראש ישיבת עץ חיים בעיה"ק ירושלים. הרב מלצר היה רגיל לנסוע מדי פעם לעיר חברון כדי להשתטח על קברי האבות למסעות אלו היו נלווים אליו מקצת טובי הלמדנים בישיבתו ובאותן הזדמנויות היה נכנס עימם לבקר אצל הסבא מסלבודקה זצ"ל אשר התגורר בעיר חברון, באחד מביקוריו אצל הסבא הכריז הגרא"י עם בואו **היום הבאתי עמי את הגדול שבכולם זהו עילוי אשר העולם ירעש ממנו**, הסבא קיבלם בשמחה הזמינם להסב על שולחנו וביקש מהרבנית שתגיש לאורחים כוסות תה וסוכר ישבו השלושה ושוחחו בדברי תורה, לפתע הבחין הסבא שהעילוי הצעיר היושב עם שני האריות מלקט בראשי אצבעותיו רגריגי סוכר אשר נשפכו על השולחן ומלקקם, הדבר לא מצא חן בעיניו כי ראה בזה פגם בדרך ארץ שכן אין זה מן הראוי לנהוג כך כאשר יושבים עם גדולי תורה, אולם כדי לא לפגוע בו העדיף הסבא לשתוק ולא להעיר לו על כך בגלוי, לקראת סוף הביקור פנה הסבא אל הבחור ואמר לו ברצוני לשאול אותך כמה שאלות אמור לי בבקשה מי יותר חשוב אדם חי או אדם מת: התפלא הבחור על השאלה והשיב בפשטות אדם חי כמובן, הוסיף הסבא ושאל אריה חי ואריה מת מי מהם חשוב יותר? אף כאן נענה העילוי והשיב מיד מובן מאלו שהאריה החי הוא חשוב יותר, והסבא אינו מרפה ושואל כלב חי וכלב מת מי יותר חשוב? והתשובה לא איחרה לבוא כלב חי ושאלה נוספת שואל הסבא כלב חי ואריה מת מי מהשניים חשוב יותר, השיב הבחור הרי זה פסוק מפורש כי כלב חי הוא טוב מן האריה המת קהלת ט, לסיום אומר הסבא ברצוני לחוד חידה האם תוכל להצביע על מקרה של אדם חי ונבלה מתה ובכל זאת הנבלה עדיפה על פני האדם החי? אין מציאות כזו השיב הבחור בהחלטיות, אמר לו

בית: רח' שמאי 18 טל: 039096874 לשכה רח' שמאי 13, אלעד • טל: 03-9096601 • פקס: 03-9337941

tel: 972-3-90966001 • 13 shamai st' elad 40800 • hom: 18 shamai st' • fax: 972-39337941 • tel: 972-3-9096784

מרדכי מלכא
רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ס
הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*ירישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין
The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

הסבא אמנם זו רק חידה אך כאן שגית חז"ל אומרים כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו ויקרא רבה א, ר' איסר זלמן מלצר הבין מיד כלפי מה הדברים אמורים **כי דעת היינו דרך ארץ** וכוונת הסבא הייתה לרמוז לבחור שהתנהג שלא בדרך ארץ, לאחר שיצא הבחור מהחדר אמר הגרא"ז לסבא יורשה לי להעיר **שנדמה לי שהסבא הגזים הרי כבר אמרתי שמדובר כאן בעלוי שבעילויים ושהעולם עוד ירעש ממנו**, הסבא נשאר בשלו אמר די במעשה הקטן הזה של ליקוק הסוכר כדי ללמד על כך שאם הבחור לא ישנה את הלכותיו לא זו בלבד שהעולם לא ירעש ממנו אלא הוא יהיה אפס אפסים לא תהיה לו כל שייכות לעולם התורה, גם ר' איסר זלמן לא חזר בו מדעתו ואמר מכל מקום נדמה לי שהסבא טועה. סיפור זה רגיל היה הגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל לספר לתלמידיו והיה חותם את סיפור המעשה בדברים האלה אני יודע במי המדובר הכרתי את העילוי בצעירותו וגם לעת זקנתו יכול אני להעיד שהוא גדל והזקין ולצערנו הסבא צדק.

חיי הנשואין בית היוצר לתיקון המידות:

זאת ועוד כתוב בפרשת בראשית פרק ב פסוק (יח) וַיֹּאמֶר יְקֹקֶק אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הָיְתָה הָאָדָם לְבַדּוֹ אָעֲשֶׂה־לּוֹ עֶזְרָא כְּנֶגְדּוֹ : וְדָרְשׁוּ חז"ל במסכת יבמות דף סג ע"א ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו, זכה עוזרתו לא זכה כנגדו. ואיכא דאמרי ר' אלעזר רמי כתיב כנגדו וקרין כנגדו זכה כנגדו, לא זכה מנגדתו. אשכחיה רבי יוסי לאליהו, א"ל כתיב אעשה לו עזר, במה אשה עוזרת לאדם? א"ל אדם מביא חיטין, חיטין כוסס? פשתן, פשתן לובש? לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו. **ביאור הדברים שחז"ל מתקשים בלשון הפסוק מצד אחד עזר ומצד שני כנגדו איך יתכן? ולזאת בפירוש ראשון פירשו אם זכה תהיה לעזר ואם לא זכה תהיה נגדו. ולפירוש שני זכה כנגדו לא זכה מנגדתו, **ועלינו להבין** איך יתכן לומר שיש צד שהאשה לרעתו של האדם הרי הכל התחיל מפני שלא טוב היות האדם לבדו, פירושו שכל בריאתה לטובת האדם ולא לרעתו? זאת ועוד איך שייך להבין זכה כנגדו איזה זכות שאשתו נגד? **והנראה בביאור הדברים** שהקב"ה ברא את העולם עם נגודים יצר טוב ויצר רע, אור וחושך, זכר ונקבה, רחמים ודין, הכל מתוך המציאות שבכדי שיהיה ניכר האור רק מתוך החושך, כך אין מעלת האדם שנוטה ליצר טוב אלא כשיש גם יצר הרע ובוה מתגבר על יצרו, לזאת ברא זכר ונקבה אשר תשלים אותו מתוך הניגודים שיש בין שניהם הופכים את חיי הנשואין לבית היוצר לתיקון המידות, כך שגם הכנגדו הוא לתועלת ולהשלמת האיש, שבעצם האיש והאשה נוצרים בנפרד ולכל אחד יש תכונות משלו ובדרך כלל יש ניגודים ולזאת חיי הנשואין הם תכנית עבודה על המידות איך אדם יכול להכיל את השוני של השני ולדעת לחיות טוב עם זה. ותגל נפשי שמצאתי לאחר חיפוש מעין דברנו.**

כתב הכלי יקר בראשית פרשת בראשית פרק ב פסוק יח ויש אומרים לא טוב, שאין האדם נקרא עושה טוב במצות ה' יתברך כשהוא לבדו ואין לו מתנגד המטהו לדרך רע לפיכך אעשה לו עזר כנגדו, כי במה שתהיה אשתו כנגדו להסיתו לדרך רע והוא לא ישמע לה וינצחה אז הוא נקרא עושה טוב כי אדם אין צדיק בארץ כשיעשה טוב מצד ההכרח ולא יוכל לחטוא, כי אם מצד היות לו אפשרות על החטא וינצל: **ועוד יותר בחתם סופר בתורת משה בראשית פרק כד פסוק יז** אותה הוכחת. פרש"י ראוייה היא לו שתהא גומלת חסדים. ויל"פ עפ"מ"ש המפרשים ע"פ אעשה לו עזר כנגדו (לעיל ב' י"ח), שאם האשה היא מתנגדת בטבעה לטבעו של הבעל עי"ז היא עזרו, כי לא טוב אם שניהם הם וותרנים ופזרנים, והנה אברהם שהי' במדת החסד הי' שרה עיניה צרה באורחים (ב"מ פ"ז ע"א), יצחק שהי' במדת הדין פחד יצחק, טוב מאד שתהי' אשתו במדת החסד גומלת חסדים טובים, ולכך אמר לעבדך ליצחק. **וכן העמק דבר בראשית פרשת בראשית פרק ב פסוק יח** אעשה לו עזר כנגדו. משום שהאדם אין טבע מינו באופן אחד, כי כל המדות וכל הברואים כלולים בו, וזה האדם טבעו נוטה לזה האופן, וזה האדם להיפך, על כן יש לעשות העזר שהיא האשה ראוייה לכל אופן שיהא בהאיש, והיינו כנגדו, איך שהוא נצרך לעזר תמידי לפי תכונתו, [וכיב"ז להלן ל"ג י"ב ואלכה לנגדך יע"ש] (א): **והוסיף בהרחב דבר בראשית פרשת בראשית פרק ב פסוק יח ד"ה (א) זהו (א) זהו לפי פשוטו**, והמדרש ידוע בפירש"י זכה עזר לא זכה כנגדו, אמנם גם לפי הדרש אינו כמשמעות שתהא נבראת כדי לצער, ואיך משמע בלשון ה' עזר כנגדו, שיהא או עזר או כנגדו, אלא הכוונה שהניגוד יהא לעזר, שהרי מי שהוא כעסני ורגזני אם אשתו תהא עוד מסייעתו לכך, אף על גב שבשעת הרוגז הוא נהנה מזה והיא לו לעזר, אבל אח"כ ססר הרוגז יש לו צער הרבה מזה שהוסיפה אשתו אש ועצים, והרי היא כנגדו, משא"כ אם תהא מנגדתו מתחלה ותשכך חמתו ותפייס אותו האדם שהוא מרגיז עליו, אף על גב שנראית באותה שעה שהיא מנגדתו, מ"מ היא העזר האמיתי שאין למעלה הימנו, וכן מי שטבעו ששמח ביותר וכדומה בכל המדות, וא"כ הפי' עזר כנגדו במה שתהיה מנגדתו תהי לעזר, וחז"ל הוסיפו שאם זכה נשאר העיקרו עזר, היינו במה שהיא מנגדתו מתחלה, ואם לא זכה נשאר העיקרי כנגדו במה שהיא עזר מתחלה והיא מסייעתו לכל רוח רעה שעוברת עליו, ואין לך כנגדו גדול מזה: **וכן בשיר מעון בראשית פרק כד פסוק נ** לא נוכל דבר אליך רע או טוב. וקשה בשלמא רע לא יוכל לדבר יען כי ראה שמה' יצא הדבר, אבל טוב הי' יכול לדבר. וי"ל דהנה כתיב (לעיל ב' י"ח) אעשה לו עזר כנגדו, ונל"פ דהנה אם האיש נדבן ופזרן בענייני הבית מטוב לבו, אם גם האשה תפזר מאוד אזי חודש נכנס וחודש יוצא ואין בידם מאומה, לכן צריכה היא לקמץ ולצמצם בהוצאות הבית מאוד, ונהפוך הוא אם הבעל הוא מקמץ ומצמצם מאוד מאוד, צריכה האשה לפזר קצת וכמובן, וזה אעשה לו עזר כנגדו, במה שהיא כנגדו בתהלוכתה וזה הוא לו לעזר ולהועיל, וכן בהרבה דברים, לכן ירא לבן לדבר על רבקה טוב כי אולי לפי מדותיו של יצחק לרע יחשב לו לפי מה שהוא, וזה מהשם יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב וק"ל. **וכן בצפנת פענח שמות פרשת תרומה [רבי יעקב יוסף הכהן (כ"ץ) היה גדול תלמידי הבעש"ט מחבר תלדות יעקב ויוסף]** והרב בעל עקידה בשער ח' ביאר זה לענין זווג החומר והצורה נקרא זווג ראשון. ובוה ביאר פסוק לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו וגו' (בראשית ב, יח), כי עיקר תכלית בריאת אדם בעולם הזה שנקרא פרוזדור, כדי לתקן מעשיו שיעשה מחומר צורה, וכנס בטרקלין לעולם הבא, ואם לא הי' נגדיות מן החומר שהוא לבוש היצר הרע, לא הי' נקרא פועל טוב עם הצורה לבד לבוש היצר הטוב, וז"ש לא טוב היות האדם לבדו בלי נגדיות, רק אעשה לו עזר כנגדו, ר"ל שיהי' לו עזר מצריו המנגדים, שיכניע החומר אל התורה בבחירתו הטוב, או בהיפך שיהי' מן העזר נגדי ברוע בחירתו להכניע הצורה אל החומר וכו'. וגם מ"ש (קהלת ז, כ) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ר"ל שיהי' בחירה חפשי לחטוא גם כן,

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ם
הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*ירישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין
The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

ומכל מקום יעשה טוב, זהו אדם צדיק וכו', יעו"ש. מדברי כולם עולה שאחת המטרות בחיי הנשואין לעבוד על המידות ולכל אדם הקב"ה מזווג לו בהתאם לצרכים שלו בכדי שאחד ישלים את השני.

התביעה על אדם הראשון שאמר האשה אשר נתנה עמדי:

ולזאת חז"ל מבארים את תביעת הקב"ה מאדה"ר על כפיות טובה, כתוב בפרשת בראשית פרק ג פסוק (יא) וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עָרַם אֶתָּה הַמֶּרְהַעֵץ אֲשֶׁר צוֹיֵתִיךָ לְבִלְתִּי אֶכְלֵמִמֶּנּוּ אֶכְלֵתָ: (יב) וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִיא נָתְנָה לִּי מִרְהַעֵץ וְעַל כֵּךְ נִעַנְשׁ בְּפֶרֶק ג פסוק (יז) וַיֹּאדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וְנִתְאָכַל מִרְהַעֵץ אֲשֶׁר צוֹיֵתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאָדָמָה בְּעִבְרִית בְּעִצְבוֹן תִּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: (יח) וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאֶכְלָתָ אֶת-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: (יט) בְּזַעַת אֶפְרִיךָ תֹאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֵךְ אֶל־הָאָדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ כִּי־עֵפָר אֶתָּה וְאֶל־עֵפָר תָּשׁוּב: וכתבו בספרי דברים פרשת דברים פיסקא א [ובין תפל ולבן] דברי תפלות שתפלו על המן וכן הוא אומר [במדבר כא ה] ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, אמר להם שוטים כל עצמם של מלכים אין בוררים להם אלא לחם קל שלא יהא אחד מהם גוסה ודלריא אוחזתו אבל אתם בטובה שהיטבתי לכם בה אתם מתרעמים לפני הוי בשטות אביכם הלכתם שאמרתי [בראשית ב יח] אעשה לו עזר כנגדו, בטובה שהיטבתי לו בה נתרעם לפני ואמר [בראשית ג יב] האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל ע"כ. הראת לדעת שהקב"ה תבע את האדם אשר ברא את האשה שתהיה לו לעזר ובמקום להתגבר ולנצל את הטוב שיש בנגדו הטיל דופי במעשה השם.

הטלת האשמה באשה:

ואגב מכאן הושרש בעולם שכאשר יש איזה כישלון הבעל מטיל את האשמה באשה, כמבואר במסכת שבת דף כג ע"ב אמר רבא, פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. ופרש"י בדף כה ע"ב הדלקת נר בשבת - שלא היה לו ממה להדליק, ובמקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל והולך באפילה. וכתב הרמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד הלכה יד היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו, גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר [משלי ג] דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. וצריך ביאור כיצד הדבר שייך לשלום ביתו אם יש חושך ונכשלים? והנראה כיון שהושרשה מידה זו שכל בעיה בבית מאשים את האשה הרי שאם יכשלו יאשימו את האשה ויופר השלום בית.

בלי עבודה על המידות מגיע לשנאה ורציחה:

ומפרשתנו נלמד עד כמה חובת האדם לעבוד על מידותיו שהרי הקנאה הראשונה בעולם הייתה בין קין להבל עד שרצח את אחיו, פרשת בראשית פרק ד פסוק (ג) וַיְהִי מִקֵּץ יָמַי וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאָדָמָה מִנְחָה לַיהוָה: (ד) וְהֶבֶל הֵבִיא גַם-הוּא מִבְּכֹרֹת צֹאנוּ וּמִחֲלָבֵהוּן וַיִּשַׁע יְקִיָּשׁ אֶל-הֶבֶל וְאֶל-מִנְחָתוֹ: (ה) וְאֶל-קַיִן וְאֶל-מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו: (ח) וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל-הָבֶל אַחִיו וַיְהִי בְהִיּוֹתָם בְּשָׂדֶה וַיִּקָּם קַיִן אֶל-הֶבֶל אַחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ: למרות שכל העולם שייך להם לבדם למרות זאת קינה באחיו ובא לידי שנאה ורציחת אחיו, ובזה איבד עולמו.

מעשה שהיה עם הרב מבריסק זצ"ל:

וכך הדבר בחינוך וגידול הילדים הוא חלק מעבודת האדם על המידות, כמסופר שפעם ועידת רבנים מכובדת התכנסה בביתו של הרב מבריסק תלמידי חכמים עצומים ישבו לצד עסקני ציבור נכבדים ודנו בסוגיות חמורות הלכתיות ומעשיות הנוגעות בענייני הקהילה בעודם עסוקים בלהט הדיונים נכנס לפתע אחד מנכדיו כבן שנה של הרב מבריסק אל החדר בזחילה מצאכיסא פנוי עלה עליו ומשם הילד מצא עד מהרה את הדרך לעלות על שולחן הכבוד סביבו ישבו הרבנים החשובים והוא החל מטייל בשולחן להנאתו עד לסבו שיושב בראש השולחן הרב מבריסק חייך אחז בו והורידו בעדינות אל הריצפה לאחר מספר דקות חזר המעשה על עצמו הילד התלהב כנראה מהמעלית האוטומטית ושוב זחל בהנאה על השולחן אל סביו ושוב הרב מורידו וכך שוב פעם פנה אליו אחד הרבנים שם ושאלו ילמדנו רבינו לא צריך לחנך את הילד הזה שואל אני אותך, השיב הרב מבריסק בנחת האם ראית מימך בחור בן עשרים זוחל על השולחן, הרב מבריסק לא המתין למענה והמשיך כך אין כאן שום ענין של חינוך, אלא מה שזה מרגיז אותנו אז עלינו לעבוד על המידות שלנו מה שלא נוגע כלל לילד.

מוסר השכל:

עלה בידנו להשכיל ולהבין שחובת האדם בעולמו לתקן מידותיו ולעשות את עצמו, והוא ממצות השם והלכת בדרכיו להידבק במידותיו של הקב"ה, אף גם זאת כל חיי האדם בנויים באופן שיצטרך לעבוד על המידות ולזאת הקב"ה ברא עזר כנגדו שהקב"ה ברא את העולם עם נגודים בכדי שהאדם יצטרך לעבוד ותלתקן מידותיו ואם האדם זכה ועוסק בתורה אשר משפרת את מידותיו הרי האשה נעשית לו עזר שיתפנה ללמוד התורה ואם לא זכה ונצרך לסיוע על ידי התנגדות שבזה עובד על המידות, וכך הדבר בחינוך וגידול הילדים, הכל סובב ללמוד להכיל את השוני של השני ולדעת איך לחיות טוב למרות הכל ובזה האדם משלים את תפקידו בעולמו. יעזור השם ונזכה להיות שותפים לקב"ה בנעשה אדם ולמנף את העזר אפילו כנגדו לטובה ובזה נזכה לטובה וברכה והצלחה אמון.

החותרם בברכת שבת שלום ומבורך.

הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד

